

Celtyckie kresy? Studia nad osadnictwem i gospodarką kultury lateńskiej na Śląsku.

(streszczenie popularnonaukowe)

Ludność kultury lateńskiej, którą powszechnie identyfikuje się z przedstawicielami plemion celtyckich, znanych z wielu antycznych źródeł historycznych, odegrała wybitną rolę nie tylko w prahistorii Śląska, ale także w prahistorii całego obszaru Środkowej Europy. Celtowie wytworzyli bardzo dynamicznie rozwijającą się cywilizację, która zmieniła kulturę duchową i materialną rozległych terenów znajdujących się na północ od basenu Morza Śródziemnego. Z tej przyczyny pojawienie się celtyckich osadników na południowych terenach współczesnej Polski było początkiem wyraźnych zmian cywilizacyjnych. Relatywnie duża liczba importów celtyckich znajdowana na stanowiskach regionalnych społeczności rejestrowanych na terenie środkowej i północnej Polski świadczy, iż celtycka ludność kultury lateńskiej zasiedlająca Śląsk i Małopolskę miała bardzo duży cywilizacyjny wpływ na cały obszar dorzecza Odry i Wisły. Wzmiankowany wpływ dotyczył zarówno kultury materialnej oraz kultury duchowej. Paradoksalnie, problematyka tak istotna w kontekście studiów nad całą epoką żelaza na ziemiach polskich nie cieszyła się nigdy szczególnym zainteresowaniem ze strony rodzimych badaczy. Przez ostatnie kilkadziesiąt lat archeologia epoki żelaza w Polsce skoncentrowana była głównie na studiach typologiczno-chronologicznych. Prace badawcze dotyczące gospodarki, osadnictwa i archeologii krajobrazu były raczej domeną badaczy neolitu i epoki brązu. Wnioskowany projekt zakłada złamanie tego schematu. Jest to o tyle istotne, iż to ludność kultury lateńskiej dokonała wyraźnego przełomu cywilizacyjnego na obszarach współczesnej Polski. To dzięki Celtom pojawiły się nowe technologie związane z produkcją i obróbką metali, z garncarstwem, produkcją ozdób ze szkła, z produkcją zaawansowanych narzędzi rolniczych oraz broni wysokiej jakości. To Celtowie wreszcie rozwinęli handel, który ogniskował się wokół tzw. „bursztynowego szlaku”. Im także zawdzięczamy znaleziska najstarszych monet produkowanych na terenie współczesnej Polski. Gwałtowny rozwój wielu gałęzi wytwórczości i rzemiosła wynikał w dużej mierze z wysokiego zaawansowania w rolnictwie i hodowli. Dzięki temu uzyskiwano nadwyżki żywności, które umożliwiały funkcjonowanie w obrębie lokalnych społeczności wysoko wyspecjalizowanych grup rzemieślników i wytwórców. Ludność zamieszkująca typowe dla obszaru Środkowej Europy wiejskie osiedla prawdopodobnie łączyła pracę na roli z różnego rodzaju wytwórczością dla swoich potrzeb i ewentualnie dla potrzeb swych sąsiadów. Wydaje się, że tylko niewielka część społeczności zajmowała się wyłącznie rzemiosłem. Do tej grupy ludzi należeli przede wszystkim ci, którzy opanowali najbardziej zaawansowane, a przez to najbardziej czasochłonne dziedziny (np. garncarstwo, metalurgia, mennictwo etc.). Wiedza jak dokładnie pod względem gospodarczym funkcjonowała społeczność kultury lateńskiej na Śląsku nadal jest skąpa. Potrzebne są nowe analizy archeozoologiczne i archeobotaniczne, które pozwolą nam powiedzieć więcej na temat podstaw gospodarczych. Potrzebne są także nowe dane dotyczące szacunkowej wielkości lokalnej populacji, wielkości osiedli i ich rozplanowania, a także dotyczące zaawansowania technologicznego, które często przejawia się w śladach działalności produkcyjnej. Dzięki temu będziemy mogli rzeczowo stwierdzić czy obszar Śląska w okresie lateńskim pełnił rolę swoistych „kresów” osadnictwa plemion celtyckich, czy też był równorzędnym pod względem strategicznego znaczenia obszarem ich dynamicznej ekspansji.